

Alchemistische penning V23470

Alchemie is een eeuwenoude praktijk die door diverse culturen uitgeoefend werd. In Europa maakte het zijn opmars in de twaalfde eeuw. De praktijk vindt zijn wortels in de astrologie en de oud-Griekse natuurfilosofie. Kort gezegd draaide alchemie voornamelijk om metalen en hun werking. Alchemisten hoopten in de eerste plaats om lood en koper te transformeren tot edelmetalen; goud en zilver. Het uiteindelijke doel was om daarmee een positieve 'transmutatie' van de mens te bereiken, in verschillende vormen: genezing van ziekte naar gezondheid, van ouderdom naar jeugdigheid, van sterfelijkheid naar onsterfelijkheid, etc. Ook chemie ging met alchemie gepaard, hetzij in een rudimentaire vorm. Alchemisten experimenteerden bijvoorbeeld met zuren, mineralen en alcohol. Tijdens de renaissance en de vroegmoderne tijd werd alchemie sterk ingebed in diverse onderdelen van de samenleving. De praktijk bleef voortleven in Europa tot de achttiende eeuw.

Vervolgens hadden penningen in het verleden veel functies en betekenissen. Het is daarom ook moeilijk te achterhalen waarom deze specifieke penning gecreëerd werd. Dat het een alchemistische penning is, lijkt heel waarschijnlijk. Dit soort penningen dragen meestal alchemistische symbolen en opschriften, al zijn deze in dit geval lastig te ontcijferen. Het gaat vaak om symbolen die staan voor bepaalde elementen, die ook corresponderen met planeten. Vladimír Karpenko onderscheidt enkele categorieën in alchemistische penningen. Zo werden er bijvoorbeeld gouden of zilveren munten en medailles geproduceerd die zogezegd ontstaan waren door de transmutatie van lood en koper, vervolgens bedrukt met alchemistische tekens, als een soort aandenken of bewijs van de kracht van alchemie. Deze specifieke penning is echter niet van goud of zilver, dus het is vermoedelijk een amulet of talisman, of een kopie van een zogezegde getransmuteerde munt of medaille. Een amulet of talisman kan in verband worden gebracht met de helende krachten die aan alchemistische processen werden toegeschreven. Daarnaast kon het ook dienen ter bescherming van kwade krachten die met alchemie gepaard gingen, of geloofde men dat het de alchemist hielp slagen in zijn experimenten.

Vooraf in de zeventiende en vroege achttiende eeuw werd het vervaardigen van alchemistische medailles populair, maar het is zeker mogelijk dat ze ook vroeger werden geproduceerd. Al in de zestiende eeuw was het idee dat men metalen zoals lood kon omzetten in goud en zilver populair. Volgens Henry Carrington Bolton zijn de oudst vervaardigde alchemistische munten zelfs dertiende-eeuws.

Literatuur:

Ivo Purš, "Medaille auf die Transmutation", *Bebilderung der Alchemie*, 2021,

<https://merian-alchemie.ub.uni-frankfurt.de/ausstellung/vi-materielle-kultur-der-alchemie/medaille-auf-die-transmutation/>.

Mattias Ohm, "Alchemistische Medaille", *Bebilderung der Alchemie*,

<https://merian-alchemie.ub.uni-frankfurt.de/ausstellung/vi-materielle-kultur-der-alchemie/eine-muentz-von-alchemistischem-gold-ein-spektakulaeres-objekt-aus-der-wuerttembergischen-kunstkammer/>.

Robert Andrew Gilbert, Robert P. Multhauf, "Alchemy", *Encyclopedia Britannica Academic*, 29 maart 2021, <https://www.britannica.com/topic/alchemy>.

Henry Carrington Bolton, 'Contributions of Alchemy to Numismatics', *American Journal of Numismatics* 24, nr. 4 (1890): 73-83.

Fernando Abbri, 'Gold and silver: perfection of metals in medieval and early modern alchemy', *Substantia: An International Journal of the History of Chemistry* (2019): 39-44.

Met dank aan: Johan Van Heesch, professor numismatiek, KU Leuven

Renske Smekens, juni 2024